

Dorota Czajkowska

"Zgrupowanie AK "Radosław"", Bartosz Nowożycki, Warszawa 2014 : [recenzja]

Przegląd Historyczno-Wojskowy 16 (67)/1 (251), 217-218

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mimo wielu jej słabości, z których najważniejsze zostały powyżej odnotowane, dobrze się stało, że omawiana praca ukazała się na polskim rynku wydawniczym. Dzięki temu bowiem polscy badacze zajmujący się tą problematyką mogą poznać sposób, w jaki jest ona postrzegana przez historiografię litewską. Dobrze by było, gdyby książka ta stała się punktem wyjścia do dialogu między historykami polskimi i litewskimi, dialogu, który w perspektywie mógłby przyczynić się do bardziej wszechstronnego zbadania problematyki polskich internowanych na Litwie w czasie ostatniej wojny, a być może także do przybliżenia stanowisk obu uczestniczących w nim stron.

Wanda K. Roman

ZAPISKI BIBLIOGRAFICZNE

Bartosz Nowożycki, *Zgrupowanie AK „Radosław”*, Rytm, Warszawa 2014, 622 s.

„Zgrupowanie AK „Radosław” autorstwa Bartosza Nowożyckiego jest naukową monografią jednego z najbardziej sławnych i znanych powstańczych zgrupowań dowodzonych przez ppłk. Jana Mazurkiewicza „Radosława”. Zgrupowanie było szturmową jednostką powstańczą, wykorzystywaną do wspierania zagrożonych odcinków oraz do wykonywania szczególnie trudnych zadań bojowych. Przez wszystkie dni Powstania Warszawskiego przeszło szlak bojowy z Woli, przez Stare Miasto, Śródmieście, Czerniaków, Mokotów, zakończony w Śródmieściu. Był on jednak okupiony krwawymi stratami sięgającymi 70–80% stanu początkowego, który wynosił ponad 2 tys. żołnierzy.

Temat badawczy autor potraktował bardzo poważnie, o czym świadczy obszerna bibliografia. Autor korzystał z dokumentów przechowywanych w Bibliotece Narodowej, Archiwum Akt Nowych, Instytucie Pamięci Narodowej, Centralnym Archiwum Wojskowym i Bundesarchiv, a także relacji uczestników, opracowań i szkiców historycznych, materiałów biograficznych oraz ewidencji żołnierzy.

Treść książki została ujęta w sześciu chronologiczno-problemowych rozdziałach podzielonych na podrozdziały. W rozdziale 1 autor opisuje genezę i organizację Kedywu KG AK oraz oddziały wchodzące w skład zgrupowania, tj. bataliony: „Zośka”, „Parasol”, „Czata 49”, „Miotła” i „Pięść”. Rozdział 2 dotyczy bieżącej walki konspiracyjnej, sytuacji przed powstaniem oraz zawiera charakterystykę żołnierzy i ich życie codzienne podczas okupacji. W rozdziale 3 autor przedstawił przygotowania do powstania, siły niemieckie

oraz walki na Woli. Kolejne dwa rozdziały dotyczą walk pododdziałów zgrupowania podczas powstania oraz kapitulacji. Ostatni rozdział poświęcony jest żołnierzom Zgrupowania „Radosław” po upadku Powstania Warszawskiego (pobyt w obozach jenieckich) oraz po zakończeniu II wojny światowej (konspiracja, ujawnienia wobec nowej władzy, represje, aresztowania i procesy w latach 1949–1953).

Pracę uzupełniają: aneksy, słownik biograficzny kadry dowódczej zgrupowania, wykaz skrótów, tabele oraz indeks nazwisk, a także liczne czarno-białe fotografie, często po raz pierwszy publikowane.

Grzegorz Motyka, *Na białych Polaków oblawa. Wojska NKWD w walce z polskim podziemiem, 1944–1953*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2014, 513 s.

Praca Grzegorza Motyki, doktora habilitowanego i profesora Instytutu Studiów Politycznych PAN, poświęcona jest działaniom Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych (NKWD), następnie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych–Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego (MWD–MGB), przeciwko polskiemu podziemi. Autor analizuje również współpracę Sowieców z Korpusem Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Urzędem Bezpieczeństwa oraz ich rolę w zwalczaniu działalności zbrojnych struktur Polskiego Państwa Podziemnego. Oprócz licznych opracowań wpisujących się w nurt przywracania pamięci o żołnierzach wyklętych, publikacja ta pokazuje jak przebiegało niszczenie przez władze sowieckie polskiego ruchu oporu zarówno na terenach dzisiejszej Polski, jak i na ziemiach włączonych po wojnie do ZSRS.

Zaletą pracy jest wykorzystanie przez autora materiałów źródłowych z zasobów rosyjskiego Państwowego Archiwum Wojskowego, Państwowego Archiwum Federacji Rosyjskiej, archiwów ukraińskich i białoruskich, a także dokumentów Instytutu Pamięci Narodowej i Centralnego Archiwum Wojskowego. Książkę wzbogacają wspomnienia i wywiady z uczestnikami opisywanych przez autora wydarzeń.

Piotr Gursztyn, *Rzeź Woli. Zbrodnia nierozliczona*, Demart, Warszawa 2014, 390 s.

Książka Piotra Gursztyna powstała we współpracy z Muzeum Powstania Warszawskiego; dotyczy niezwykle krwawego i dotąd mało znanego w powszechnej świadomości Polaków wydarzenia, którym była masowa eksterminacja mieszkańców warszawskiej Woli w pierwszych dniach Powstania Warszawskiego, dokonana przez oddziały SS i policji niemieckiej. Stanowiła ona bezpośrednią realizację rozkazu Adolfa Hitlera nakazującego zburzenie Warszawy